

318.

IV

SLUB

Wir führen Wissen.

<http://digital.slub-dresden.de/id48489255X/1>

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
FREIBERG

318 Am:

De Fonte Raedbergensi
AD

40.

MEMORIA M
BEATI
M. JO. CHRISTIANI
GEIERI,

DIE V. APRIL. A. C. M D C C X X X I I.

PUBLICA ORATIONE

IN

AUDITORIO PHILOSOPHORUM

RECOLENDAM

INVITAT

FACULTATIS PHILOSOPHICÆ

PRO-DECANUS

D. JO. CHRISTIANUS LEHMANN,
PHYS. PROF. PUBL. ORDIN. ET MED.
EXTRAORD. ACAD. DECEMVIR. COLL.
MAJ. PRINC. COLLEG. ET ACAD. LEO-
POLD. UT ET SOC. PRUSS.
MEMBR.

LIPSIÆ,

LITTERIS JOH. ANDREÆ ZSCHAU.

I. N. J

IN infinitum divisionem institui posse, numerosque suos in infinitum divisibiles esse, Arithmetici uno ore affirmant atque defendunt. Nam dum unitati lineam subducunt, in partem dimidiam esse eo ipso actu divisum numerum unicum, evidenter demonstrant. Dividendo numerum tunc dimidiatum, jam pergunt, subscribendo lineam, quo actu unius partis dimidia pars, iterum in partem dimidiam, seu binas partes i. e. quartas secant.

Imo nihil Arithmeticos prohibet, quominus Logarithmum sibi fingant longiorem ipso *Æquatore*, toti Terrarum orbi circumsepto, huic scilicet lineæ vastissimæ numeris consignatæ, rectam lineam de novo subducere, adeoque in ineffabiles partes unicum totum, i. e. in infinitum dividere Arithmeticos posse, & actuali potentia dividendi instructos esse superbiunt.

Ast cogitando tantum divisionem in infinitum se instituerre, non negant Arithmetici, & hinc ipsi imbecillitatem suam fatentur. Etenim nihil reale hæc divisio in infinitum, sed tantum mentale sapit, nullumque effectum habet atque producit.

Agere

Agere se tamen aliquid, porro instant, dum mente divisionem unius in infinitum vel lineis subscribere, logarithmis vastissimis intendunt.

Qualis vero inter cogitationem & actionem intercedat insignis differentia, lippis & tonsoribus notum. Ac proin nec hac ratione Arithmetici divisionem unius in infinitum divisibilem adhuc probarunt.

Enim vero sumamus Arithmeticae exercitatissimum, imo acutissimum artificem, qui totum vitae suae tempus in dividendo in infinitum consumere, vel sancte promississet, vel ad dividendum in infinitum condemnatus esset.

Quid inde concludendum? stupendam vastamque divisionem ille, vel ad decrepitam senectutem progressus in cogitatione tam diuturna quidem intendit ac molitur. Ast ut brevis sim, ipse artifex egregius, mortalis & finitus est, adeoque ejus vita perditur & intercipitur, laudata quoque illius divisio in infinitum, vel tantum cogitatione adornata, vel stupenda applicatione producta & acquisita interrumpitur.

Destrueta itaque probabilitate numeros dividendi in infinitum arithmetica; tanto magis Physicorum quorundam dogma, materiam in infinitum esse divisibilem, corrui & exploditur.

Quod in hoc Programmate, occasione dominii creaturarum, hominibus a Deo T.O. M. concessi, ex doctrina de materiae finitate sum demonstraturus.

Finitas nempe materiae terminum extensionis designat, quo quavis alia extensio sive possibilis, sive intelligibilis removetur, atque negatur. Cum enim una materiae pars aliam removeat, ac una extra aliam constituta sit, nulla earum in infinitum extensa esse potest; sed pars quaelibet propriae suae extensionis terminos habere, & esse debet finita; quia in infinitum aliud extra se non admittit, & quod terminos habet, finitum sit, necesse est.

Ex qua partium materiae finitate sequitur totius molis materiae finitas. Nam totum, id omne, quod habet, partibus suis debet, nec plus esse potest in toto, quam in partibus fuit, ac proin tota materiae substantia coagmentata ex partibus, quae singulae finitae sunt, finita esse atque extensionis suae terminos habere debet.

Quamobrem ubi definivimus finitatem materiae, terminum ejus extensionis designare, quo quavis alia extensio sive possibilis sive intelligibilis removeatur, rationem positionis ipsa experientia explicat ac confirmat.

Nam ubi *fons ab Augustissimo Rege nostro FRIDERICO AUGUSTO* cognominatus prope urbem Radebergam situs, ex monte satis alto, per cryptam ducentarum quinquaginta orgyrum longam, effossamque profluens, *jussu Regis Clementissimi* a me, ratione suarum qualitatum sciscitandus, ac analysi physicae & chymicae subjiciendus erat, qualem experientissimi Physici ac Medici quidem publicis scriptis, tanquam inutilem, minus sanam & nocivam aquam rejecerunt ac detestati sunt, id quod binis meis de hoc balneo editis Tractatibus confutavi, particulas vitrioli martis solares, quas in eo praesentes esse negabant ac pernegabant, clare & ad oculum, & quidem copiosas, per affusionem contrariorum atque praecipitationem aliasque enchireses demonstravi. Fructumque harum aquarum medicatarum An. MDCCXXVIII. prima vice ipse Rex Clementissimus percepit cum euphoria, de quo Deo laus sit & gloria, & quo successu felici quivis subditus adhuc gaudet & laetatur.

Minimae ferme erant undulantes particulae martiales vitriolicae in aquis istis Radebergenfibus quoque dispersae, & extenuatae, levique adminiculo haud observabantur. Interim extensionis suae terminum habent. Quapropter adminiculis adhibitis compulsae atque collectae haec minimae indolem suam, genusque probarunt ac prodiderunt.

Pari ratione nil heterogenei, vel vitrioli venerei in fonte
foterio

foterio cognominato a me, *Reginæ gloriosissimæ* CHRISTIANÆ EBERHARDINÆ detegi posse, ex hac doctrina de materiæ finitate probavi. Siquidem scaturigo fontis dicti, in cacumine montis grandioris & altioris, prope Reiboldgrün in Variscia observatur, aquæ tam limpidæ & pellucidæ effluunt, per horas tamen aliquot in vitro stagnantes, quod mirandum, motu intestino scil. aquarum segniore factò, spirituque sulphureo minerali exhalato, turbantur evidentissime, lactescunt, imò flavescunt, particulæque martiales in minutiem sane extensa, se attingentes, atque a volatilibus relictæ, in ochram ferream condensatæ, copiose ad fundum vasis ruunt, per chartam emporeticam, ubi aqua ab istis minimis, tamen numerosioribus martialibus separatur ac philtratur, ochraque postmodum in aere tantum exsiccat, admoto magnete, plenarie huic appellitur. Martiales esse particulas, & hoc experimento probatur; puras tamen & nil cupri s. venerei præsto esse, demonstrat ulterius mixtio hujus aquæ, cum infuso gallarum, quo aquæ ex fusco ad nigredinem vergenti, color inducitur.

Qua qualitate introducta i. e. martialibus tenuissimæ extensionis, cum mucaginosis gallarum collectis, aquisque ita factis opacis, frustulum aluminis injicitur, quo alumine soluto, de novo solvuntur & martiales & gallarum in tam minimas, ratione extensionis consideratas, ut aquæ iterum pelluciditatem pristinam sibi restitutam acquirant. Quale phænomenon nunquam contingit, si micula vitrioli veneris huic aquæ, infuso gallarum mixtæ, addita fuit. Licet enim vitrioli veneris dicta particula, in insigni quantitate mixturæ, etiam in minimas, & ineffabiles resolvitur partes: interim extensionis terminos adhuc habentes, per aluminis mixtionem factam, deteguntur. Nam mixtio, ob præsentem particulas venereas, nunquam evadet pellucida. Quales merito aquas, vitriolo venereo imprægnatas, ad usum internum, Medici detestantur.

Progredior ad ignem, qui minutas sane moleculas adhuc in minutissimas resolvit partes, & ferme in principium ma-

teriale, ac in atomos, eas discerpit ac disrumpit. Removet omnino partes materiæ a se invicem, ut aliæ partes, ab aliis constitutæ, fiant. Quarum nonnullæ in atmosphæram dispersæ, fumi instar crassioris, adhuc producuntur, qualem ab ellichniis numerosioribus exsurgere videmus, ubi metallifossore solennia sua celebrant, tunc plerumque vel totum cælum, a resolutis per ignis flammam particulis oleosis, tenebris & nigredine evidenti obnubilatur. Quæ tenebræ tam diu sistuntur, quamdiu cohortes metallifossorum solennitates suas uno in loco continuant. His tandem abeuntibus & separatis, crassiores hæatri vaporis moleculæ, in tenuiores per æris motum intestinum & localem rediguntur: eumque in modum earum extensio alteratur, ut aerem pellucidum, purioremque pristinum habeas.

Eandem resolutionem, attamen finitam, in bituminosis accensis quibusvis observabis, calore intensiori in fumum crassiorem rediguntur, aucto ignis gradu, fumum spargunt magis albicantem, ac tenuiorem, usque dum mox magis adhuc attenuantur minimæ, & in flammam rediguntur, quæ aqvofas salinas, terrestres partes a connexionemolecularum, vel etiam corporum liberat, & separatam a se invicem, extensionem priorem, illis tantum restituit, ut loco vegetabilium, sal, aqvam & terram illorum acquiramus, suis usibus destinanda.

Ex doctrina de coloribus hypostaticis, quæ parte Physices, tinctorum & pictorum utuntur, ut dominium in creaturas exercere, sibi que ad vitam conservandam sumptus necessarios & divitias comparare possint. Ex unica olla tincturæ illorum præparatæ, plus quam duodecim diversorum colorum species producunt, & serica, & utensilia, & lintea diversimode & distincte tingunt, quod totum negotium a finitate materiæ dependet. Prima species, in operatione proveniens, saturatissime tincta cernitur. Altera species pallidior se sistit, & sic gradu descendit tinctura & color. Ratio physica est evidens, numerosioribus tincturæ partibus, in fluido præsentibus, saturatior

tior

tior color producitur. Extensione ulteriori vero, tinctura alterata, & partibus a se invicem absumtis, quæ lintheaminibus colorem introduxerunt; denique plane remotis & ablatis, ac extra se quoque longius distantibus & constitutis, rarioribus hac ratione factis, debilior lucis reflexio excitatur, hinc minorem tincturæ gradum, speciemque diversam, coloris hypostatici oculis sistunt.

In crassioribus atque solidis corporibus materiam finitam esse, libellæ ostendunt. Dempstis scilicet successive partibus, præpondium in continente alterius bilanci aderit, quod unumquemque admonet, ad æquationem æquilibrii restituentam, ex altera bilanci contrapondium quoque esse minuendum.

Qvale experimentum, licet levidense creditur, insignem usum tamen generi humano, in diversis actionibus præstat, atque inter emptorem & venditorem justos limites, pretiumque verum determinat.

Quæ recensita hætenus omnia clare probant, materiam esse finitam, terminosque suos a Creatore ipsomet datos & præfixos admittere. Divide itaque partes a se invicem sive actu, sive mentaliter, nunquam in infinitum, probe tamen & ad stupendam minutiem in indefinitum materiam, omniaque ex ea producta divides & separabis.

De quo, uti alio tempore plura dicendi erit occasio: ita nunc, quod nostri est officii, Orationem illam publicam & anniversariam indicamus, quæ proximo Saturni die in memoriam Viri, de literis humanioribus & sacris, beneficio in cultores earum ingenuos collato, valde meriti, beati M. JOANNIS CHRISTIANI GEIERI, statim post horam IX. matutinam habebitur. Excurret in ea Vir-Iuvenis pereximius, GOTTLIEB ERNESTUS LUCIUS, Bornensis, S. S. Theol. Cultor perindustrius in GEIERI, Evergetæ & totius

totius ejus vitæ laudem, ipsiusque amorem in bonas literas
& insignem beneficentiam grato animo prædicabit. Ad
quam itaque orationem audiendam ut **RECTOR** Acade-
miæ Magnificus, Comitesque illustrissimi, una cum Proce-
ribus Academiæ venerandis & universo Nobilissimorum
Civium nostrorum choro faciles se præbeant, & præsentia
sua honorifica & svavissima actui huic Academico decus &
ornamentum omne concilient, rogamus decenter &
compellamus. Dab. Dom. Judica, A. C.
M D CC XXXII.

